

Innst. O. nr. 74

(2003-2004)

Innstilling til Stortinget frå justiskomiteen

Ot.prp. nr. 38 (2003-2004)

Innstilling frå justiskomiteen om lov om endringar i lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer og finansavtalelova m.m.

Til Odelstinget

1. SAMANDRAG

1.1 Hovudinnhaldet i proposisjonen

Justisdepartementet gjer i proposisjonen hovudsakleg framlegg om endringar i foreldingslova og finansavtalelova.

I foreldingslova foreslår departementet tre materielle endringar. Det blir for det første foreslått at foreldingsfristen skal bli avbroten når krav mot forvaltninga blir fremja for Stortingets ombodsmann for forvaltninga (Sivilombodsmannen). I dag stansar ikkje foreldingsfristen ved at saka blir brakt inn for Sivilombodsmannen. Dette inneber at ein kan risikere at kravet mot forvaltninga blir forelda før ombodsmannen kjem med si fråsegn.

For det andre foreslår departementet at ein skal kunne avbryte foreldingsfristen ved å setje fram krav om tvangsfullbyrding mot rette styresmakt i framand stat. Ein føresetnad for dette er at Noreg har ein avtale med denne staten om godkjenning og fullbyrding av slike krav. For tilfelle der Noreg ikkje har avtale om inndrivning i den staten der skyldnaren oppheld seg, foreslår departementet ein regel om tilleggsfrist som eit alternativ til å måtte gå til søksmål i vedkomande stat.

Det tredje endringsforslaget gjeld regelen om forelding av krav på skadebot (erstatning) for personskade. Departementet foreslår her at den absolutte foreldingsfristen på 20 år ikkje skal gjelde for personskadar som er valda medan skadelidne var mindreårig. Formålet er å hindre at slike krav er forelda når

skadelidne blir klar over skaden og høve til å fremje erstatningskrav. Forslaget vil truleg i første rekke ha noko å seie for krav som grunnar seg på seinskadar.

Forslaget til endring av finansavtalelova går ut på at kapittel 3 om låneavtarar og kapittel 4 om kausjon skal gjelde fullt ut når ein kommune eller ein fylkeskommune er långivar eller kausjonskreditor.

1.2 Avbrot av forelding mv. når ein tvist blir ført inn for Sivilombodsmannen

I høyringsnotatet av 19. juli 2002 foreslås det at foreldelse avbrytes når fordringshavaren bringer ein tvist om krav mot forvaltninga inn for Stortingets ombodsmann for forvaltninga. Departementet foreslo òg at det skulle setjast ein tilleggsfrist dersom Sivilombodsmannen hadde uttalt kritikk og bede forvaltningsorganet om å sjå på saka på ny. Departementet oppfordra høyringsinstansane til å vurdere om denne fristen burde vere på eitt eller tre år. Dei som har uttalt seg om dette har delt seg i to nokså jamstore grupper. Nokre, m.a. Sivilombodsmannen, går inn for at fristen skal vere på tre år.

Justisdepartementet går etter høyringsrunden inn for at ei klage til Sivilombodsmannen skal avbryte foreldinga av kravet. Slik hindrar ein at eit krav vert forelda mens Sivilombodsmannen handsamar saka. Ein slipper også å bringe ei sak som eignar seg for handsaming av Sivilombodsmannen inn for domstolane for å avbryte foreldingsfristen.

Forslaget skal ikkje gjelde avgjerder som gjeld forholdet mellom to private partar, til dømes om fosteringstilskot til eit barn. Omsynet til den andre parten talar mot ei slik utsetjing av foreldinga av saka. I slike saker kjem dei omsyna som ligg bak foreldingsinstituttet inn med større tyngde.

Dersom Sivilombodsmannen realitetshandsamar saka og uttaler kritikk, foreslår Justisdepartementet at den nye foreldingsfristen skal vere på tre år.

Dersom Sivilombodsmannen si realitetshandsaming av saka *ikkje* fører til kritikk av forvaltninga, bør på den andre sida ei utsetjing av foreldingsverknaden på eitt år vere nok. Departementet legg til grunn at det normalt ikkje er så vanskeleg for ein privatperson å forstå at saka ikkje medfører kritikk av forvaltninga at det kan forsvare ei like lang utsetjing som då vil gjelde. Leier ikkje Sivilombodsmannens handsaming av saka til kritikk, er det nok også mindre sannsynleg at den private vinn fram om saka blir ført for retten.

Departementet foreslår at denne løysinga også skal gjelde om saka blir avvist. Er årsaka til avvisinga derimot "forsettlige forhold fra fordringshaverens side", tek foreldinga til igjen når saka er avvist av Sivilombodsmannen. Kva som skal reknast for å vere forsettlege forhold hos klagaren, må byggje på ei konkret vurdering.

1.3 Kravsmål om tvangsfullbyrding i utlandet - endring av foreldingslova §§ 10 og 17

Det foreslås i høyringsnotatet at for *krav* som skal inndrivast i fremmand stat, avbrytes foreldelse ved at *det settes* fram begjæring om slik inndrivelse overfor vedkomande myndighet her i riket eller i den fremmande stat i samsvar med overenskomst med staten om inndrivelse der. Det fremsettes òg forslag om ein regel om tilleggsfrist for tilfeller der skyldnaren har fast bosted i eit land som Noreg ikkje har inngått overenskomst om inndrivning med.

Alle høyringsinstansane er positive til endringsforslaga.

Justisdepartementet foreslår ein regel om avbrot av foreldingsfristen når det blir bede om tvangsinnndrivning av krav i utlandet. Vilkåret er at dette kan skje i samsvar med lov eller avtale med staten der innkrevjinga skal finne stad. Departementet tek med forslaget sikte på å betre dekningsutsiktane for dei fordringshavarane dette vedkjem. Justisdepartementet foreslår samstundes ein regel om tilleggsfrist når det *ikkje* ligg føre lovregel eller avtale med ein annan stat om hjelp til inndrivning av krav der. Dette vil gi ein fordringshavar som har eit krav mot ein skyldnar i utlandet, eit betre vern mot forelding. Forslaget vil første og framst ha verknad for privatrettslege krav.

Når det gjeld forslaget om ikkje å ha ei maksimal foreldingsfrist, har dette ei viktig side til dei grunnleggjande omsyna som foreldingsreglane kviler på. Departementet finn det difor ikkje rett å gå inn på eit slikt forslag utan at det har vore på ei brei høyring.

1.4 Forelding av krav på skadebot og oppreising ved personskade i tilfelle der skadelidne var mindreårig på skadetidspunktet

I høyringsnotatet foreslo Justisdepartementet at den absolutte foreldingsfristen på 20 år ikkje skal

gjelde for personskadar som er valda medan skadelidne var mindreårig.

Justisdepartementet foreslår etter høyringsrunden å endre foreldingslova § 9 nr. 2 som foreslått i høyringsnotatet. Dette vil gi krav som grunnar seg på skader påført mens skadelidne var barn, eit betre vern mot forelding. Å utvide unntaket frå hovudregelen til å gjelde generelt, synest derimot ikkje å ha så tungtvegande grunnar for seg at det kan forsvare ei tilside-setjing av dei omsyna foreldingsinstituttet kviler på.

1.5 Utviding av verkeområdet til finansavtalelova til fullt ut å gjelde kommunal og fylkeskommunal utlånsverksemd

I høyringsnotatet vart det sett fram to alternative forslag som innebærer at kommunal utlånsvirksomhet helt eller delvis vil bli omfattet av finansavtalelova. Begge forslagene innebærer at lån fra (primær)kommuner og fylkeskommuner reguleres på samme måte.

Eit fleirtal av høyringsinstansane går inn for at verkeområdet til finansavtalelova kapittel 3 og 4 blir utvida til å gjelde for alle fylkeskommunale og kommunale lån.

Justisdepartementet har på grunnlag av høyringsrunden kome til at finansavtalelova kapittel 3 om låneavtalar og kapittel 4 om kausjon bør gjelde fullt ut når ein kommune eller ein fylkeskommune er långivar eller kausjonskreditor. Ei slik endring vil innebere både ei betre varetaking av forbrukarinteressene og ei klargjering av rettstilstanden.

Justisdepartementet legg særleg vekt på at ei utviding av verkeområdet til finansavtalelova vil medføre *eit kvalitativt styrka forbrukarvern*. Departementet meiner det er vanskeleg å forsvare at forbrukarane skal ha eit svakare vern dersom långivaren er ein kommune, enn dersom långivaren er ein vanleg bank. For forbrukarane er det i alle høve tale om å ta på seg skyldnader som kan ha store konsekvensar for deira personlege økonomi.

Justisdepartementet meiner vidare at ei regelendring er ønskeleg for å *klargjere rettstilstanden*. Etter dagens reglar gjeld enkelte av føresegnene i kapittel 3 dersom ein kommune driv med ervervsmessig låneverksemd overfor forbrukarar, eller dersom ei kommunal pensjonskasse yter lån. I praksis er det ofte vanskeleg å avgjere om ein kommune driv med ervervsmessig låneverksemd overfor forbrukarar. Etter departementet sitt syn er verken kommunane eller forbrukarane tente med eit regelverk som er eigna til å skape stor grad av rettsuvisse hos begge partar. Slik Justisdepartementet ser det, talar omsynet til eit klart og lett tilgjengeleg regelverk for ei uttrykkjeleg regulering av i kva grad kommunal og fylkeskommunal utlånsverksemd skal vere omfatta av finansavtalelova.

1.6 Økonomiske og administrative konsekvensar

1.6.1 Endringane i foreldingslova

Forslaget om at foreldingsfristen skal bli avbroten når ei sak blir fremja for Sivilombodsmannen, vil truleg ikkje ha mykje å seie for arbeidssituasjonen til verken Sivilombodsmannen eller domstolane. Ein legg til grunn at ein eventuell auke i arbeidsmengda vil la seg dekkje innanfor eksisterande budsjetttrammer.

Avbryting av foreldingsfristen når eit krav om inndrivning i utlandet blir sett fram, vil truleg føre til innsparingar for fordringshavaren. Ein privat fordringshavar vil etter forslaget sleppe å gå til sak i utlandet for å avbryte foreldingsfristen. For staten som fordringshavar for offentlegrettslege krav fører forslaget til at ein får høve til å avbryte foreldingsfristen i fleire saker enn i dag. Færre offentlegrettslege krav vil etter dette truleg falle bort som forelda.

Regelen om tilleggsfrist dersom skyldnaren etter at kravet oppstod tek opphald i ein stat ein ikkje kan drive inn kravet i, vil truleg føre til at fordringshavaren i nokre fleire saker kan få drive inn fordringa si her i landet. Fordringshavaren sparar dessutan eventuelle meirutgifter som det å reise sak i utlandet vil føre med seg. At fordringshavaren noko oftare enn før går til sak eller krev inndrivning her i landet, kan gje noko meir arbeid for domstolane og/eller namsmennene.

Forslaget om at det ikkje skal vere nokon absolutt foreldingsfrist i saker om erstatning for personskade påført skadelidne medan vedkomande var mindreårig, inneber at det kan bli nokre fleire erstatningssaker. For dei involverte partane vil det medføre meirarbeid, både der kravet fører fram, og der det ikkje gjer det. Endar saka for domstolane, vil også deira arbeidsmengde auke.

1.6.2 Endringane i finansavtalelova

Forslaget om at finansavtalelova kapittel 3 og 4 skal gjelde fullt ut for kommunal utlånsverksemd, kan tenkjast å medføre auka kostnader for kommunane, fordi sakshandsaminga må vere noko grundigare ved inngåing av avtalar om kommunale lån. Departementet legg til grunn at ei omlegging av rutinane ikkje vil medføre meirkostnader av særleg omfang.

2. MERKNADER FRÅ KOMITEEN

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, frå Høgre, Carsten Dybevig, leiaren Trond Helleland og Linda Cathrine Hofstad, frå

Framstegspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, frå Kristeleg Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og frå Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, ser viktigheten av at Stortingets ombudsmann for forvaltningen fremstår som en god og hensiktsmessig instans for personer som mener seg utsatt for kritikkverdige forhold fra forvaltningen. Komiteen støtter derfor synspunktet om at det vil være uheldig at fordringer foreldes under behandlingen hos Sivilombudsmannen, eller at en for å sikre sitt krav må føre en parallell prosess for å avbryte foreldelsen.

Komiteen mener at Regjeringens avveininger rundt spørsmålet om nye foreldelsesfrister fremstår som hensiktsmessige. Dette gjelder både 3-årsfristen ved medhold hos Sivilombudsmannen om kritikkverdige forhold, men også 1-årsfristen der Sivilombudsmannen ikke kommer til at det har vært noe å gi konkret kritikk for. Dette gir den enkelte rimelig tid til å forholde seg til avgjørelsen uten å måtte foreta unødvendige og muligens uheldige parallelle prosesser. Komiteen støtter på denne bakgrunn Regjeringens forslag.

Komiteen har videre merket seg de uheldige utslag dagens regelverk kan få i forhold til skyldnere som har valgt å bosette seg i utlandet. Det er en åpenbar fordel at kreditor kan få en så lik mulighet til å avbryte foreldelse av krav som mulig, uavhengig av debtors bosted eller manglende registrering av dette. For norske kreditorer er det en åpenbar fordel at avtaler om innkreving, som er inngått med fremmede stater, iverksettes også fra Norges side. En sikring av kreditors krav i forhold til fordringer som oppstod før debitor forlot landet vil være en fordel.

Komiteen ser også behovet for å styrke stillingen til personer som har blitt påført skade mens vedkommende var mindreårig, ved at den absolutte foreldelsesfristen ikke gjelder i slike tilfeller. Komiteen støtter Regjeringens forslag på dette punkt.

Endelig deler komiteen Regjeringens syn på at en utvidelse av finansavtalelovens virkeområde vil styrke forbrukervernet. For den enkelte forbruker er behovet for å bli ivaretatt på en god måte like viktig uavhengig av hvem som er ens kreditor. Sett på den bakgrunn er det ingen grunn til å operere med forskjellige regelverk basert på om lånet er gitt direkte fra en kommune, som formidlingslån gjennom en kommune eller direkte fra den kredittinstitusjon som gir mulighet for formidlingslån gjennom en kommune. Komiteen deler Regjeringens oppfatning om at det er en fordel med en innarbeiding av dette direkte i loven, og ikke gjennom forskrift. Dette vil gi et mer oversiktlig og mindre oppstykket regelverk.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter endringen av foreldelseslovens §§ 10 og 17. Flertallet viser til at Regjeringen i spørsmålet om en maksimal foreldelsesfrist mener at dette har en viktig side til de grunnleggende hensyn som foreldelsesreglene hviler på. Flertallet har merket seg at Regjeringen derfor ikke finner det riktig å gå inn på et slikt forslag, uten at det har vært på en bred høring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at Regjeringen ønsker å avvende spørsmålet om å ikke ha en maksimal foreldelsesfrist uten en bred høring. Disse medlemmer støtter dette utgangspunktet, men ser samtidig frem imot denne behandlingen.

3. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen har elles ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjere slikt

vedtak til lov

om endringer i lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer og finansavtalelova m.m.

I

Lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer blir endra slik:

Tittelen på lova skal lyde:

Lov om foreldelse av fordringer (*foreldelsesloven*)

§ 9 nr. 2 andre punktum bokstav a skal lyde:

- (a) skaden er voldt i ervervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet, *eller er voldt mens skadelidte er under 18 år.*

§ 10 ny nr. 3 skal lyde:

3. *Dersom skyldneren har forlatt landet etter at fordringen oppsto, og fordringshaveren bare kan avbryte foreldelse ved skritt etter § 23, inntreffer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da fordringshaveren fikk eller burde ha skaffet seg kunnskap om at skyldneren igjen har hjemting her i riket, eller om at foreldelsen kan avbrytes ved andre skritt enn etter § 23.*

Noverande nr. 3 blir ny nr. 4.

§ 16 nr. 2 skal lyde:

2. Reglene i nr. 1 gjelder tilsvarende for:

- a) tvist om krav som bringes inn for en klage- eller

reklamasjonsnemnd som er opprettet av skyldneren eller bransjeorganisasjon han er tilsluttet eller under deres medvirkning. Det samme gjelder hvis vedtektene for nemnda er offentlig godkjent etter særskilt lovbestemmelse eller hvis skyldneren godtar at tvist om kravet bringes inn for en opprettet klage- eller reklamasjonsnemnd.

- b) *tvist om krav mot den offentlige forvaltning som bringes inn for Stortingets ombudsmann for forvaltningen.*

§ 17 nr. 3 skal lyde:

3. For *krav* som skal inndrives i fremmed stat, avbrytes foreldelse ved at *det settes* fram begjæring om *inndrivelse* overfor vedkommende myndighet her i riket eller i den fremmede stat i samsvar med *lov eller* overenskomst mellom *statene om inndrivelse i den fremmede staten.*

§ 21 nr. 2 nytt tredje punktum skal lyde:

Det samme gjelder tvist om krav mot den offentlige forvaltning som bringes inn for Stortingets ombudsmann for forvaltningen, om ombudsmannen uttaler kritikk etter lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 10 annet ledd og ber forvaltningsorganet behandle saken på ny.

Noverande § 21 nr. 2 tredje punktum blir nytt fjerde punktum.

§ 21 nr. 3 tredje punktum skal lyde:

Nr. 2 *fjerde* punktum gjelder tilsvarende.

II

I lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav (inkassoloven) skal § 26 første punktum lyde:

Foreldelse avbrytes etter foreldelsesloven § 16 nr. 2 *bokstav a* når tvist om krav som nemnda har myndighet til å behandle (jf. § 22 første ledd), bringes inn til avgjørelse for nemnda.

III

Lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (forsikringsavtalelova) blir endra slik:

§ 8-5 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Foreldelsesloven 18. mai 1979 nr. 18 § 10 nr. 2 og 4 gjelder tilsvarende.

§ 18-5 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Foreldelsesloven 18. mai 1979 nr. 18 § 10 nr. 2 og 4 gjelder tilsvarende.

IV

Lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) blir endra slik:

§ 1 nytt fjerde ledd skal lyde:

(4) For lån der långiveren er en kommune eller en fylkeskommune, gjelder kapittel 3 i loven. Kapittel 4 i loven gjelder for kausjoner for slike lån.

Noverande fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 44 første ledd nytt andre punktum skal lyde:

Kapitlet gjelder også for avtaler om lån hvor kommuner eller fylkeskommuner er långiver.

§ 57 første ledd første punktum skal lyde:

Dette kapitlet gjelder når en finansinstitusjon, en lignende institusjon som nevnt i § 1 annet ledd, eller en kommune eller fylkeskommune er kreditor etter kausjon stilt for lån eller annen kreditt.

V

1. Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Dei ulike reglane kan setjast i verk frå ulik tid.
2. Endringane i lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer gjeld også for fordringar som ikkje er forelda når lova tek til å gjelde.
3. Endringane i lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag gjeld også for avtalar som er inngått før lova tek til å gjelde, med dei særreglane som er fastsett i andre ledd eller i forskrift i medhald av nummer 4. For eldre avtalar som er inngått med andre enn ein forbrukar, gjeld

lova berre så langt ikkje anna følgjer av avtalen. For eldre avtalar gjeld følgjande særreglar:

- a) § 3 gjeld berre så langt ikkje anna uttrykkjeleg følgjer av avtalen.
 - b) § 5 gjeld ikkje.
 - c) § 45 første ledd, § 45 andre ledd andre punktum, § 49 første ledd og § 50 gjeld berre for avtalar med forbrukarar.
 - d) § 48, § 53 andre ledd tredje punktum, § 54 første ledd andre punktum og § 54 tredje ledd gjeld ikkje.
 - e) § 53 første ledd gjeld berre så langt ikkje noko anna følger av avtalen.
 - f) § 58 andre punktum gjeld berre når kausjonisten er forbrukar.
 - g) § 61, § 66 tredje ledd og § 67 fjerde ledd gjeld ikkje.
 - h) §§ 62 til 66 gjeld berre når kausjonisten er forbrukar.
 - i) § 67 andre ledd, jf. tredje ledd, gjeld berre når kausjonisten er forbrukar og berre i forhold til nedbetaling som etter låneavtalen skal skje etter at lova er sett i verk.
 - j) § 71 gjeld berre når kausjonisten er forbrukar. Føresegna gjeld ikkje dersom det er retta krav mot kausjonisten før lova er sett i verk.
 - k) §§ 72 og 73 gjeld berre når kausjonisten er forbrukar. Føresegnene gjeld ikkje for renter og kostnader som er påløypt før lova er sett i verk.
 - l) § 74 gjeld berre når kausjonisten er forbrukar.
4. Kongen kan gi ytterlegare overgangsreglar i forskrift.

Oslo, i justiskomiteen, den 18. mai 2004

Trond Helleland

leiar

André Kvakkestad

ordførar